

Π.3.2.3 Δημιουργία εργαλείων ανάγνωσης και διδασκαλίας της λογοτεχνίας στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Δημοτικού

Θεματική ενότητα:

Λογοτεχνία και φύση

Τίτλος:

«Ιστορίες για τα στοιχεία της φύσης»

ΤΣΑΡΜΠΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.3. Δημιουργία εργαλείων ανάγνωσης και διδασκαλίας της λογοτεχνίας στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ιστορίες για τα στοιχεία της φύσης

Δημιουργία σεναρίου

Αντιγόνη Τσαρμποπούλου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Τάξη

Γ΄ Δημοτικού

Χρονολογία

2012

Διδακτική / θεματική ενότητα

Λογοτεχνία και φύση

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής ζώνης

Νεοελληνική Γλώσσα

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Ιστορία Γ΄ Δημοτικού

Χρονική διάρκεια

Θα απαιτηθούν 15 διδακτικές ώρες.

Χώρος

I. Φυσικός χώρος

Αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, βιβλιοθήκη σχολείου.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για τον μαθητή: Απαιτείται εξοικείωση των μαθητών με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο, καθώς και με εφαρμογές των Η/Υ: χρήση δικτυακών μηχανών αναζήτησης, γνώση επεξεργασίας κειμένου (Word), λογισμικά ζωγραφικής.

Προαπαιτούμενες γνώσεις: Τα παιδιά στην προηγούμενη τάξη της Β΄ Δημοτικού στο μάθημα της Μελέτης του Περιβάλλοντος έχουν έρθει σε επαφή με την έννοια της 'ενέργειας', με τον κύκλο του νερού, και έχουν κάνει μια πρώτη γνωριμία με τα υλικά σώματα (στερεά, υγρά, αέρια) αλλά και με τα καιρικά φαινόμενα (ήλιος, άνεμος, βροχή, χιόνι). Επίσης, η επαφή τους με λαϊκά παραμύθια και μύθους σε μικρότερες ηλικίες μπορεί να αποτελέσει μια γνώση χρήσιμη για την εφαρμογή του σεναρίου.

Όσον αφορά στις ΤΠΕ τα παιδιά πρέπει να μάθουν να εργάζονται ομαδικά σε ψηφιακά περιβάλλοντα.

Για τον δάσκαλο: Γνώσεις Τ.Π.Ε Β΄ επιπέδου και δυνατότητα διαχείρισης ιστολογίου.

Για το σχολείο: Συνεργασία με τη διεύθυνση του σχολείου και τον καθηγητή της Πληροφορικής, ώστε να διατεθεί κάποιες ώρες το εργαστήριο πληροφορικής για το μάθημα της λογοτεχνίας. Η τάξη θα πρέπει να διαθέτει διαδραστικό πίνακα ή βιντεοπροβολέα.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο αντλεί

Το σενάριο είναι πρωτότυπο στη σύλληψη.

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο πλαίσιο του παρόντος σεναρίου, γίνεται μια απόπειρα εστίασης της προσοχής στα στοιχεία της φύσης και τα φυσικά φαινόμενα που τροφοδότησαν την παγκόσμια μυθολογική παράδοση και, ταυτόχρονα, συνδέθηκαν με την εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού, παρέχοντας τις κύριες πηγές ενέργειας για την τεχνολογική ανάπτυξη.

Δεν εγκαταλείπεται η μετωπική διδασκαλία, ιδιαίτερα στις φάσεις που ο εκπαιδευτικός επιθυμεί να εξοικειώσει τους μαθητές με τρόπους κατηγοριοποίησης και κριτικής επεξεργασίας των πληροφοριών που συλλέγουν ή να κάνει επίδειξη της χρήσης κάποιων τεχνικών μέσων που απαιτούνται, αλλά στην κατεύθυνση πάντα της επιτέλεσης ενός ερευνητικού project που στηρίζεται κυρίως στην ομαδοσυνεργατική εργασία.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Αφετηρία του σεναρίου είναι η ενότητα «Λογοτεχνία και φύση», στο πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδών για τη Λογοτεχνία, καθώς και σχετικά κείμενα του βιβλίου της Γλώσσας στην Γ' Δημοτικού και του *Ανθολογίου Γ'-Δ' Δημοτικού*. Το σενάριο επικεντρώνεται στο θέμα των τεσσάρων στοιχείων της φύσης με σκοπό να κατανοήσουν σταδιακά οι μαθητές και οι μαθήτριες ότι οι δυνάμεις της φύσης ανέκαθεν υπήρξαν

ένα μυστήριο για τον άνθρωπο, στο οποίο δόθηκαν ποικίλες απαντήσεις, προϊόντα λογοτεχνικού, φιλοσοφικού και επιστημονικού στοχασμού αντίστοιχα. Ποικίλοι μύθοι, οι οποίοι εντοπίζονται σε όλους τους αρχαίους πολιτισμούς και παρουσιάζουν αρκετά κοινά στοιχεία μεταξύ τους, αποτελούν τα συμβολικά μέσα, με τα οποία οι άνθρωποι επιχείρησαν να δώσουν μια εξήγηση του κόσμου και των φυσικών δυνάμεων.

Σε φιλολογικό και λογοτεχνικό επίπεδο, οι μύθοι αυτοί θεωρούνται πλασματικές ιστορίες, που περιέχουν στον πυρήνα τους βαθύτερες αλήθειες και εκφράζουν τη συλλογική στάση των ανθρώπων απέναντι στα θεμελιώδη θέματα της ζωής, του θανάτου, της θεότητας και της ύπαρξης.

Παράλληλα, η συνεχώς αυξανόμενη κυριαρχία του ανθρώπου πάνω στη φύση και η εκμετάλλευση των δυνάμεών της έχει οδηγήσει στη σημερινή εποχή στη δημιουργία σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων, στα οποία η σύγχρονη εκπαίδευση καλείται να δώσει απαντήσεις.

Ο στόχος του σεναρίου, ο οποίος περιγράφεται αναλυτικά στη συνέχεια, είναι να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με πολλά είδη προφορικής παράδοσης, στα οποία η χρήση συμβολικής γλώσσας καταδεικνύει με τον πιο πειστικό τρόπο ότι ο φυσικός κόσμος βρίσκεται σε μια αδιάκοπη ροή και να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο οι μύθοι συνδέονται με θέματα που αποτέλεσαν αργότερα και αντικείμενα της επιστημονικής σκέψης.

Συγκεκριμένα, η επιλογή κειμένων με θέμα τα τέσσερα στοιχεία που θεωρήθηκαν τα βασικά συστατικά του υπαρκτού κόσμου, τόσο από τους αρχαίους Έλληνες φυσικούς φιλοσόφους όσο και από ανατολικές θρησκευτικές δοξασίες, σκοπό έχει να ομαδοποιήσει κείμενα ποικίλων ειδών (μύθους, ποιήματα, δημοτικά τραγούδια, πα-

ραμύθια, βιβλία γνώσεων, κλπ.) και να εξοικειώσει τους μαθητές με τα διαφορετικά είδη λόγου που αυτά χρησιμοποιούν.

Επιπλέον, τα στοιχεία αυτά επιλέγονται, γιατί θεωρείται ότι το καθένα ξεχωριστά μπορεί να συνδεθεί με μια σειρά γνωστικών αντικειμένων (ο κύκλος του νερού, η πανίδα ενός τόπου, τα μέσα και οι τρόποι παραγωγής στο μάθημα της Μελέτης Περιβάλλοντος αλλά και μορφές ενέργειας, το φως, ο ήχος στο μάθημα της Φυσικής) με τα οποία οι μαθητές θα έρθουν σε επαφή είτε σε άλλα μαθήματα στη Γ΄ Τάξη είτε σε μεγαλύτερες τάξεις και, επομένως, δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις για τη διαθεματική προσέγγισή τους.

Παράλληλα, η ύπαρξη πολλών συνδηλώσεων για τα τέσσερα στοιχεία της φύσης στα λογοτεχνικά κείμενα (π.χ. φως- φωτιά/ήλιος/φεγγάρι/αστέρια στοχεύει να αναπτυχθεί μια δημιουργική- ενεργητική σχέση με τα ψηφιακά παιχνίδια-εργαλεία που προτείνονται στη συνέχεια στο σενάριο, επιτρέποντας στα παιδιά να επιλέξουν τα θέματα/κείμενα με τα οποία θα ασχοληθούν.

Επίσης, η συσχέτιση των κειμένων με την εποχή της συγγραφής τους, σκοπό έχει να αναπτύξει την ικανότητα των παιδιών να διακρίνουν στο κείμενο την οπτική γωνία από την οποία 'μιλά' αυτό για τη φύση, ενώ η παράλληλη εξέταση των προβλημάτων που δημιουργούνται από την επέμβαση του σύγχρονου ανθρώπου στη φύση σκοπό έχει να καλλιεργήσει στα παιδιά την περιβαλλοντική συνείδηση και αγάπη για τη φύση.

Τέλος, σημειώνεται ότι τα ψηφιακά εργαλεία που προτείνονται υπογραμμίζουν τη διακειμενικότητα μεταξύ των λογοτεχνικών έργων, αρχή που διέπει και την επιλογή των κειμένων γενικότερα στο πλαίσιο του σεναρίου, προκειμένου να κατανοήσουν οι μαθητές ότι οι ιστορίες επαναγράφονται, για να μεταφέρουν ένα γνωστό παλαιότερα θέμα σε ένα νέο λογοτεχνικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Με το σενάριο αυτό επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να κατανοήσουν τις σχέσεις μεταξύ των φυσικών στοιχείων και την ύπαρξη των σχέσεων αυτών ως προϋποθέσεων άρρηκτα συνδεδεμένων με την παρουσία, τη διαβίωση και την επιβίωση του ανθρώπινου γένους.
- να γνωρίσουν την επίδραση των φυσικών παραγόντων στις ανθρώπινες δραστηριότητες.
- να γνωρίσουν τους κινδύνους που απειλούν το φυσικό περιβάλλον.
- να αποκτήσουν περιβαλλοντική συνείδηση.

Γνώσεις για τη γλώσσα/λογοτεχνία

Με το σενάριο αυτό επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να κατανοήσουν ότι πολλές φορές οι προφορικές αφηγήσεις, οι μύθοι, τα παραμύθια, αποτελούν απόπειρα εξήγησης των φυσικών φαινομένων.
- να κατανοήσουν ότι και οι μύθοι θεωρούνται πλασματικές ιστορίες, που περιέχουν στον πυρήνα τους βαθύτερες αλήθειες και εκφράζουν τη συλλογική στάση των ανθρώπων απέναντι στα θεμελιώδη θέματα της ζωής, του θανάτου, της θεότητας και της ύπαρξης.
- να κατανοήσουν ότι οι μύθοι και τα λαϊκά παραμύθια απευθύνονταν κυρίως σε μεγάλους.
- να αναγνωρίζουν τα δομικά στοιχεία των παραμυθιών.
- να κατανοήσουν τη σύνδεση μεταξύ διαφόρων ειδών προφορικού λόγου (δημοτικά τραγούδια, μύθοι, παραμύθια).

- να κατανοήσουν ότι πολλοί μύθοι και παραμύθια αποτελούν ενωτικό στοιχείο μεταξύ των λαών και των διαφορετικών πολιτισμών.
- να συγκρίνουν διαφορετικά είδη κειμένων για τη φύση: λογοτεχνία, πληροφοριακά κείμενα, βιβλία γνώσεων.
- να διακρίνουν στο κείμενο την οπτική γωνία από την οποία 'μιλά' αυτό για τη φύση.
- να κατανοήσουν πώς η καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης αποτελεί σκοπό πολλών μυθοπλαστικών κειμένων για τη φύση, αποτυπώνοντας τις αρχές και το αξιακό σύστημα της σύγχρονης εποχής.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες μετά το τέλος της διδασκαλίας να μπορούν:

- να κατανοήσουν τη σχέση μεταξύ πληροφοριακών και λογοτεχνικών κειμένων: πώς τα δύο είδη αλληλοτροφοδοτούνται.
- να κατανοήσουν τον ξεχωριστό σημειωτικό κώδικα που χρησιμοποιούν οι διάφορες μορφές τέχνης για να περιγράψουν τις επιθυμίες και τα επιτεύγματα του ανθρώπου.
- να αναγνωρίζουν και να σχολιάζουν τα διάφορα πολιτισμικά στοιχεία που υπάρχουν στα κείμενα και να προσδιορίζουν την ιστορικότητά τους.
- συγκρίνουν κείμενα από διαφορετικά κειμενικά είδη και λαϊκές παραδόσεις με κοινό θέμα τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση, καλλιεργώντας έναν ευρύτερο περιβαλλοντικό γραμματισμό.
- να συγκρίνουν τα διαφορετικά σημειωτικά μέσα που χρησιμοποιούν τα σύγχρονα πολυτροπικά κείμενα επιτυγχάνοντας ποικίλες προεκτάσεις του νοήματος.

Διδακτικές πρακτικές

Το προτεινόμενο σενάριο μεθοδεύεται με τη μορφή του project που οργανώνεται στην τάξη με θέμα τις δυνάμεις της φύσης και τον τρόπο με το οποίο αυτές αποδίδονται μέσα από τη μυθολογία, τη λαϊκή παράδοση και τη σύγχρονη λογοτεχνία, σε μια απόπειρα διαθεματικής προσέγγισης ιστορικών και λογοτεχνικών γνώσεων. Θα εφαρμοστεί ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, με διαφορετική σύσταση ομάδων κάθε φορά.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Έναυσμα για το σενάριο υπήρξε η θεματική ενότητα «Λογοτεχνία και φύση» στο πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδών για τη Λογοτεχνία στη Γ' Δημοτικού και η παράλληλη αξιοποίηση των κειμένων που περιλαμβάνονται στο *Ανθολόγιο Γ'–Δ' Δημοτικού* αλλά και στα βιβλία της *Γλώσσας Γ' Δημοτικού*, καθώς και του μαθήματος της Ιστορίας Γ' Δημοτικού.

Το θέμα του σεναρίου επιλέγεται, γιατί δημιουργεί κίνητρα στα παιδιά να αναπτύξουν ενδιαφέρον για τη μυθολογία, πρωτίστως την ελληνική, και τους τρόπους με τους οποίους έχει επιβιώσει στη γλώσσα, τη λογοτεχνία και την τέχνη.

Τέλος, το σενάριο λειτουργεί βοηθητικά στο να συσχετίσουν τα παιδιά τα θέματα των μύθων με γνώσεις που οικοδομούν σε άλλα μαθήματα, όπως η Γλώσσα ή η Μελέτη Περιβάλλοντος. Η παράλληλη ανάγνωση λογοτεχνικών και πληροφοριακών κειμένων στοχεύει στην ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών να αντιλαμβάνονται τη διαφορά μεταξύ μυθολογίας και ιστορίας, να γνωρίσουν στοιχεία από τη ζωή και τον πολιτισμό των ανθρώπων σε διαφορετικές εποχές, να συνειδητοποιήσουν σταδιακά την εξελικτική πορεία του ανθρώπου.

Στην πρώτη φάση γίνεται προσπάθεια να εισαγάγουμε τους μαθητές και τις μαθήτριες στο θέμα του σεναρίου επιστρατεύοντας τις προηγούμενες γνώσεις τους (σχολικές και εξωσχολικές), τις παραστάσεις και τις εμπειρίες τους. Τα κείμενα που χρησιμοποιούμε στη φάση αυτή είναι κυρίως πληροφοριακά, δηλαδή βιβλία γνώσεων, που διαβάζονται μέσα στην τάξη και προετοιμάζουν τη δεύτερη φάση, της κυρίως ανάγνωσης που θα ακολουθήσει, στη συνέχεια.

Η φάση αυτή ολοκληρώνεται, όταν θεωρήσουμε ότι οι μαθητές και οι μαθήτριές μας έχουν εξοικειωθεί με κάποιες έννοιες και ζητήματα και τους έχουν δημιουργηθεί κάποια ερωτήματα που θα 'απευθύνουν' στα κείμενα που θα διαβάσουν.

Στη δεύτερη φάση οι ομάδες επεξεργάζονται μύθους και άλλα μικρά κείμενα με κοινά θέματα, στοχεύοντας να επιτευχθεί διαφοροποιημένη διδασκαλία, καθώς κάθε ομάδα μπορεί να αναλάβει ένα κείμενο που να ταιριάζει στις δυνατότητες και τις επιθυμίες της. Οι εργασίες που συνοδεύουν την παρουσίαση του κειμένου σχετίζονται στενότερα ή ευρύτερα με το κείμενο, λ.χ. επιδιώκουν οι μαθητές και οι μαθήτριες να περιγράψουν και να ερμηνεύουν την εποχή και τις συνθήκες παραγωγής ενός έργου, να επισημαίνουν τις αξίες που εκφράζονται από τους ήρωες, να διατυπώνουν προτάσεις και πιθανές λύσεις για τα προβλήματα που παρουσιάζονται και να συγκρίνουν κείμενα μεταξύ τους (λογοτεχνικά και οπτικο-ακουστικά, πεζά και ποιητικά). Αντίστοιχα, τα ψηφιακά παιχνίδια σκοπό έχουν να αναπτύξουν οι μαθητές δεξιότητες εικονοποίησης και, αντίστροφα, λεκτικοποίησης οπτικο-ακουστικών κειμένων.

Τέλος, περνάμε στην τρίτη και τελευταία φάση, κατά την οποία οι μαθητές και οι μαθήτριές μας παράγουν το δικό τους λόγο, όχι πια γύρω από τα κείμενα, αλλά γύρω από το θέμα της διδακτικής ενότητας με την οποία ασχολήθηκαν. Ο σκοπός της φάσης αυτής είναι να διαπιστώσουν όλοι, διδάσκοντες και διδασκόμενοι, τι καινούριο έμαθαν, ποιες αντιλήψεις σχημάτισαν, ποια συναισθήματα ένιωσαν μέσα από τις αναγνώσεις και τις συζητήσεις τους. Η παραγωγή λόγου νοείται ως έκφραση προσωπι-

κών αντιλήψεων και στάσεων και μπορεί να επιτευχθεί με προφορικές ή γραπτές δραστηριότητες, που υποβοηθούνται από τη χρήση των ψηφιακών παιχνιδιών/εργαλείων.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο εντάσσεται στην θεματική ενότητα της Γ΄ Δημοτικού «Λογοτεχνία και φύση».

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι μαθητές θα χρησιμοποιήσουν διάφορες εφαρμογές των Η/Υ (επεξεργαστής κειμένων, λογισμικό παρουσίασης) για να παρουσιάσουν τα κείμενα που θα πρέπει να επεξεργαστούν ή για να εμβαθύνουν σε αυτά, αλλά και για να παρουσιάσουν τα δικά τους κείμενα, να δημιουργήσουν ένα χώρο συνεργασίας και, τέλος, για να δείξουν και πέρα από τα όρια της τάξης ένα μέρος όσων έκαναν στο πλαίσιο του σεναρίου.

Σκοπός της αξιοποίησης των ΤΠΕ είναι η ανάπτυξη μιας δημιουργικής σχέσης μαζί τους από την πλευρά των μαθητών, που θα δίνει ερεθίσματα και θα συντελεί στην καλλιέργεια της φαντασίας των μαθητών, καθώς και κατάλληλο υλικό για να διατυπώνουν τις δικές τους ιδέες και να παράγουν τα δικά τους πολυτροπικά κείμενα, εκφράζοντας τις προσωπικές τους ερμηνείες και οπτικές.

Τέλος, επιδιώκουμε οι μαθητές να εξοικειωθούν με τη χρήση του διαδικτύου ως πηγή πληροφοριών που πρέπει να επεξεργάζονται κριτικά αναπτύσσοντας δεξιότητες συλλογής, κατανόησης και διαχείρισης πληροφοριών. Στο πλαίσιο αυτό σκοπός της χρήσης των ΤΠΕ είναι να διευρύνει το πολιτισμικό υπόβαθρο του μαθητή προσφέροντας γνώσεις, πληροφορίες, εικόνες, ακούσματα, δηλαδή εμπειρίες που θα τον βοηθήσουν να διαμορφώσει προσωπικές ερμηνείες για το λογοτεχνικό κείμενο.

Κείμενα

Σχολικά κείμενα

Βιβλίο Γλώσσας Γ' Δημοτικού, ενότητα 3, «Στη Γη και στη Θάλασσα» (απόσπασμα από το ποίημα «Γη και θάλασσα» στο βιβλίο *Ποιήματα Ι 1943-1953*, Κέδρος), βλ. [Ψηφιακό σχολείο](#).

Βιβλίο Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα 1, «Η δημιουργία του κόσμου», βλ. [Ψηφιακό σχολείο](#)

Παράλληλα κείμενα

Μικρά κείμενα

Αίσωπος, *Οι μύθοι του Αισώπου* (οι μύθοι «Ο Βοριάς και ο Ήλιος», «Ο γεωργός και τα παιδιά του»), Αθήνα: Μεταίχμιο, 2009.

[Η θάλασσα και τα ποτάμια - Ο Ήλιος και ο Αέρας](#) - Γεώργιος Δροσίνης από το βιβλίο: *Γεώργιος Δροσίνης, Παιδικά παραμύθια*, Εκδότης Ιωάν. Ν. Σιδέρης, χ.χ

Μεγαλύτερα βιβλία

Σοφία Ζαραμπούκα, *Μυθολογία 1-4*, (1981, 1983) & *Μυθολογία 5, 6* / Αθήνα: Κέδρος, 1980, βλ. [biblionet](#).

Εύη Πίνη, *Ο Άργος αφηγείται ιστορίες από τη μυκηναϊκή εποχή* / επιμ. Καλλιόπη Κύρδη. Αθήνα: Παπαδόπουλος, 2008, βλ. [biblionet](#).

Εύη Πίνη, *Η Αριάδνη αφηγείται ιστορίες από την κυκλαδική εποχή* / επιμ. Καλλιόπη Κύρδη. Αθήνα: Παπαδόπουλος, 2009, βλ. [biblionet](#).

Άννα Χατζημανώλη, *Η εξέλιξη του ανθρώπου*. Θεσσαλονίκη: Κίρκη, 2004, βλ. [biblionet](#).

Εξαρχόπουλος, Θ. & Μ. Εξαρχοπούλου. 1988. *Το ταξίδι του νερού*. Αθήνα: Αίολος, βλ. [biblionet](#).

Νούρια & Εμπάρ Χιμένεθ, *Πλατς! Το νερό: φροντίζω τον πλανήτη μου* / μτφ Ρένα Ρώσση-Ζαΐρη, Μεταίχιμο, 2010, βλ. [biblionet](#)

Τζέιν Ρέυ, *Ο Αδάμ και η Εύα και ο Κήπος της Εδέμ* / μτφ Αγαθή Δημητρούκα. Αθήνα: Πατάκης, 2004, βλ. [biblionet](#).

Γιάννης Α. Μαθές, , *Η γη, το σπίτι των παιδιών φωνάζει S.O.S.* Αθήνα: Νόηση, 2003, βλ. [biblionet](#).

Κλεοπάτρα Νικολού-Παπαδημητρίου, *Ιστορίες από τον ουρανό και τη γη*. Αθήνα: Μέθεξις, 2011, βλ. [biblionet](#).

Jean Giono, *Ο άνθρωπος που φύτευε δέντρα* / μτφ Κώστας Πούλος. Αθήνα: Παπαδόπουλος, 2001, βλ. [biblionet](#).

Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες, *Το φως είναι σαν το νερό* / μτφ. Κλαίτη Σωτηριάδου. Αθήνα: Λιβάνης, 2000, βλ. [biblionet](#)

Γιώργος Σπέης, -Κατερίνα Παλαιολόγου, *Ένας νερόμυλος στην Τζιά*, Αθήνα: Κέδρος, 2004, βλ. [biblionet](#).

Κώστας Χαραλάς, *Το μυστήριο της Ανομβρίδας*, Αθήνα: Κάστωρ, 2002, βλ. [biblionet](#).

Υποστηρικτικό υλικό

Ιστότοποι-ιστοσελίδες

www.bookbook.gr, στη σελίδα Θέματα:

Βρέχει... μια βροχή μια σιγανή...

<http://www.bookbook.gr/%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/676-%CE%B2%CF%81%CE%AD%CF%87%CE%B5%CE%B9-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B2%CF%81%CE%BF%CF%87%CE%AE-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CF%83%CE%B9%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%AE>,

Βεγγαλικά και φώτα

<http://www.bookbook.gr/%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/812-%CE%B2%CE%B5%CE%B3%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%86%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%AD%CF%82>

Φυσάει...αέρας

<http://www.bookbook.gr/%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/763-%CF%86%CF%85%CF%83%CE%AC%CE%B5%CE%B9-%CE%B1%CE%AD%CF%81%CE%B1%CF%82>

Το δέντρο από τις ρίζες ως τα φύλλα

<http://www.bookbook.gr/%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/697-%CF%84%CE%B1-%CE%B4%CE%AD%CE%BD%CF%84%CF%81%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B9%CF%82-%CF%81%CE%AF%CE%B6%CE%B5%CF%82-%CF%89%CF%82-%CF%84%CE%B1-%CF%86%CF%8D%CE%BB%CE%BB%CE%B1>

Εκπαιδευτική τηλεόραση, Ιστορίες χωρίς τέλος: το μυστήριο της Ανομβρίδας

βλ. <http://www.edutv.gr/protobathmia/istories-xoris-telos-to-mystirio-tis-anomvridas>

Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα & τη γλωσσική εκπαίδευση (<http://www.greek-language.gr/Resources/>)

→ Νέα ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία

→ Εξερευνώ τις ιστορίες (<http://www.e-istories.gr>)

Ψηφιακά παιχνίδια-γενεαλογικό δέντρο λέξεων

- Παιχνίδια ηρώων:
 - Πλάσματα της θάλασσας (νερό-θάλασσα)
(βλ. http://www.e-istories.gr/games/sea_creatures/index.html)
 - Περιπέτεια στον ουρανό: (φως-τα αστέρια, το φεγγάρι, ο ήλιος)
(βλ. <http://www.e-istories.gr/games/skyadventure/index.html>)
- Παιχνίδια λέξεων
 - Όλες οι αισθήσεις μου (σύνδεση των στοιχείων της φύσης με τον τρόπο που γίνονται αντιληπτές από τις ανθρώπινες αισθήσεις)
(βλ. <http://www.e-istories.gr/games/allsenses/index.html>)
- Γενεαλογικό δέντρο λέξεων: Λέξεις «γη», «νερό», «θάλασσα», «άνθρωπος», «φως», «δέντρο»
(βλ. <http://www.greek-language.gr/Resources/literature/education/words/index.html>)

Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα & τη γλωσσική εκπαίδευση (<http://www.greek-language.gr/Resources/>)

→ Αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία

→ Αριάδνη: Μορφές και θέματα της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας

[http://www.greek-](http://www.greek-language.gr/Resources/ancient_greek/mythology/lexicon/index.html)

[language.gr/Resources/ancient_greek/mythology/lexicon/index.html](http://www.greek-language.gr/Resources/ancient_greek/mythology/lexicon/index.html)

→ Μυθολογία του νερού

http://www.greek-language.gr/Resources/ancient_greek/mythology/lexicon/index.html

http://www.mikrosanagnostis.gr/thema_10.asp. Πρόκειται για την ενότητα «Εξερευνώντας ένα θέμα» του Μικρού αναγνώστη, στον ιστότοπο του ΕΚΕΒΙ και το θέμα *Το νερό*

<http://www.mikrosanagnostis.gr/library/pageflip26/Default.html>, Πρόκειται για την ενότητα «να σου πω μια ιστορία» του Μικρού αναγνώστη, στον ιστότοπο του ΕΚΕΒΙ και το βιβλίο Ο Πλανήτης εκπέμπει S.O.S. της Φρατζέσκας Αλεξοπούλου Πετράκη

μουσείο Κυκλαδικής τέχνης στην ενότητα Συλλογές

<http://www.cycladic.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=3&clang=0>

Ταινίες

Tadufeu-Esma 2011, *Η ανακάλυψη της φωτιάς*, γαλλική ταινία animation μικρού μήκους με πρωταγωνιστές τους αρχαίους προγόνους μας και τη φωτιά.
βλ. <https://vimeo.com/34653846>

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

1η & 2η διδακτική ώρα

Α΄ φάση

Διαβάζουμε την εισαγωγή στην ενότητα 1, «Η δημιουργία του κόσμου», στο μάθημα της Ιστορίας, το οποίο διδάσκονται για πρώτη φορά οι μαθητές της Γ΄ Τάξης, προκειμένου να δημιουργηθούν προϋποθέσεις για διαθεματική προσέγγιση των γνωστικών αντικειμένων.

Διαβάζουμε στην τάξη το βιβλίο (μπορεί να έχει σκαναριστεί και να προβάλεται με προβολικό σύστημα ή στον διαδραστικό πίνακα) *Η εξέλιξη του ανθρώπου*, της Άνας Χατζημανώλη (Κίρκη 2004). Εναλλακτικά μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε οποιοδήποτε σχετικό πληροφοριακό κείμενο.

Συζητάμε με τα παιδιά για τα στοιχεία της φύσης και τη σχέση τους με την εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού, καθώς, κατά την αφήγηση της ιστορίας, ο άνθρωπος σταδιακά τα δαμάζει και τα εκμεταλλεύεται (αρχικά μαζεύει τους καρπούς της γης και στη συνέχεια καλλιεργεί τη γη συστηματικά, ψαρεύει και ταξιδεύει στη θάλασσα, ανακαλύπτει τη φωτιά και τη χρησιμοποιεί στο μαγείρεμα και τη θέρμανση, αναμειγνύει νερό και γη και ψήνει τον πηλό, χρησιμοποιεί τη δύναμη του ανέμου για να φτιάξει πανιά για τα καράβια, κλπ). Δίνεται έμφαση από την αρχή στη στενή σχέση μεταξύ των στοιχείων αυτών, από τα οποία τα τρία «γη», «νερό», «αέρας» αποτελούν τις τρεις διαφορετικές μορφές της ύλης, ενώ η φωτιά ως αποτέλεσμα της καύσης μυεί τα παιδιά στην έννοια της ενέργειας.

3η – 7η/9η διδακτική ώρα

Β' φάση

Οι μαθητές και οι μαθήτριες διαβάζουν μεγαλύτερα κείμενα (μύθους, ποιήματα, παραμύθια ή σύγχρονα βιβλία μικρής σχετικά έκτασης), από τα οποία μερικά μπορούν να διαβαστούν και στο σπίτι.

ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΜΙΚΡΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ (3-6 ώρες)

Στο πλαίσιο της διαθεματικής προσέγγισης που επιχειρείται στο προτεινόμενο σενάριο και της σύνδεσης με το μάθημα της Ιστορίας, κύριος σκοπός είναι να κατανοήσουν τα παιδιά ότι οι πρωτόγονοι άνθρωποι αποπειράθηκαν να εξηγήσουν τα φυσικά φαινόμενα με τη βοήθεια των μύθων.

Τα παιδιά χωρίζονται σε ισάριθμες ομάδες επιλέγοντας τυχαία κάρτες με σύμβολα των 4 στοιχείων και κάθε ομάδα αναλαμβάνει να διαβάσει και να επεξεργαστεί έναν χαρακτηριστικό αρχαίο ελληνικό μύθο για τον θεό προστάτη του στοιχείου τους. Οι θεοί και οι θεές ποικίλλουν, καθώς σε πολλές μορφές των στοιχείων συναντάμε θεούς προστάτες τόσο της φυσικής τους υπόστασης όσο και της χρήσης τους από τον άνθρωπο (ειρηνικής και βίαιης, π.χ. φωτιά: Ήφαιστος και Άρης).

Παρουσιάζουν τις θεότητες με κολάζ σε μορφή ιστογράμματος: ζωγραφίζουν τον θεό ή τους δίνει εκπαιδευτικός έτοιμη την εικόνα και γύρω γύρω γράφουν χαρακτηριστικές ιδιότητες ή μυθολογικά επεισόδια που τις αφορούν. Παρουσιάζουν τις εργασίες τους στην ολομέλεια της τάξης και ακολουθεί συζήτηση.

Ενδεικτικά παρατίθενται κάποιοι μύθοι για τα φυσικά στοιχεία:

ΦΩΤΙΑ

Προμηθέας: σε αυτόν τον μύθο είναι παρόντα η φωτιά, το νερό και η γη/το χώμα, οι Θεοί του Ολύμπου (Ήφαιστος, Εστία, Δίας, Άρης, Ερμής) και μπορεί να γίνει σύνδεση της φωτιάς με ορισμένα καιρικά και φυσικά φαινόμενα, την οικιακή χρήση, τον πόλεμο και την καταστροφή.

ΦΩΣ

Σύνδεση με ήλιο (Απόλλωνας-θεός του φωτός)

Μύθος Πρωτέα: μεταμορφώνεται σε φωτιά ή νερό

Μύθοι για τη Σελήνη

ΝΕΡΟ

Ποσειδώνας και Νηρέας,

ΓΗ

Ο μύθος της Γαίας και της Δήμητρας (τροφοσυλλεκτικό στάδιο και αγροτικό)

ΑΕΡΑΣ

θεός Αίολος (άνεμος ως καιρικό φαινόμενο)

Δαίδαλος και Ίκαρος (η πτήση στον αέρα)

Σε περίπτωση που δεν επιχειρηθεί διαθεματική προσέγγιση με το μάθημα της Ιστορίας ή υπάρχει δυνατότητα για χρονική επιμήκυνση του project, αφιερώνονται *μία έως τρεις επιπλέον ώρες* στην επεξεργασία δημοτικών τραγουδιών, ποιημάτων, μύθων του Αισώπου ή παραμυθιών στα οποία περιγράφονται χαρακτηριστικά των

φυσικών στοιχείων, σχέσεις συνεργασίας αλλά και ανταγωνισμού μεταξύ τους, καθώς και η σχέση του ανθρώπου με τη φύση.

Τα παιδιά σε ομάδες μπορούν να διαβάσουν κάποια από τα προτεινόμενα μικρά κείμενα. Εντοπίζουν στα κείμενα αναφορές στα στοιχεία της φύσης και εστιάζουμε στα σημεία που διαφαίνεται η σχέση μεταξύ τους ή η σχέση με τον άνθρωπο. Ζητείται να παρουσιάσουν την ιστορία τους με δραματοποιημένη αφήγηση και να την επενδύσουν με ηχητικά εφέ που θα δημιουργήσουν τα ίδια με τη φωνή τους ή με αυτοσχέδια μουσικά όργανα (π.χ. βλ. κατασκευή [“Φτιάξε το ξύλο της βροχής”](#) Από τον ιστότοπο www.bookbook.gr, στην ιστοσελίδα θέματα: *Βρέχει... μια βροχή μια σιγανή...*)

Τέλος, μπορεί να γίνει σύνδεση με το ψηφιακό εργαλείο γενεαλογικό δέντρο-λέξεων (Λέξεις *γη, νερό, θάλασσα, άνθρωπος, φως, δέντρο*) στον Ιστότοπο Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα→Εξερευνώ τις ιστορίες <http://www.e-istories.gr/>, και να δοθούν ιδέες για περαιτέρω δραστηριότητες.

ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ (3 ώρες)

Τα παιδιά επιλέγουν από τα προτεινόμενα βιβλία ποιο θα ήθελαν να διαβάσουν και σχηματίζονται οι ομάδες.

Γενικές ερωτήσεις σε κάθε παρουσίαση:

- Η ιστορία τους είναι πραγματική ή φανταστική; Από ποια στοιχεία του κειμένου βγάζουν αυτό το συμπέρασμα;
- Μπορούν να αναγνωρίσουν το είδος κειμένου στο οποίο ανήκουν; (παραμύθι, διήγημα, μικρή ιστορία με εικόνες, κλπ)
- Ποια στοιχεία ή ποιες δυνάμεις της φύσης αναφέρονται στα βιβλία τους;
- Πώς επηρεάζουν την εξέλιξη της πλοκής;

- Ποιες σχέσεις διαφαίνονται μεταξύ τους;
- Πώς επηρεάζεται η ζωή των προσώπων της ιστορίας από τα στοιχεία αυτά;
- Τα πρόσωπα αυτά είναι άνθρωποι ή φανταστικά πλάσματα, προσωποποιημένα επίσης στοιχεία της φύσης, κλπ;
- Ο άνθρωπος επεμβαίνει στη φύση και αν ναι με ποιον τρόπο;
- Μπορούν να προτείνουν λύσεις σε προβλήματα που περιγράφονται ή άλλη εξέλιξη στην ιστορία τους;

10η–12η/14η διδακτική ώρα

Γ' φάση

Αξιοποίηση των ψηφιακών παιχνιδιών (βλ. παρακάτω) στη φάση αυτή, με σκοπό να αντιληφθούν τα παιδιά πώς το φυσικό περιβάλλον αποτελεί έναν συγκεκριμένο 'λογοτεχνικό τόπο' που επηρεάζει κάθε φορά την παραγόμενη μυθοπλασία, π.χ. η θάλασσα και το παιχνίδι ηρώων «Πλάσματα της θάλασσας», αέρας/φως και τα ταξίδια στον ουρανό στο παιχνίδι «Περιπέτεια στον Ουρανό».

Στην περίπτωση αυτή μπορεί να παραχθεί ένα ανθολόγιο με δικές τους ιστορίες για τη θάλασσα, τον ουρανό, τη γη, το φως κ.λπ. επιλέγοντας αποσπάσματα από τα κείμενα που διάβασαν ή γράφοντας δικά τους κείμενα.

Επίσης, με το παιχνίδι λέξεων «Όλες οι αισθήσεις μου» επιδιώκεται να γνωρίσουν τα παιδιά λέξεις, εκφράσεις αλλά και κείμενα, με τα οποία αποδίδεται και περιγράφεται η αίσθηση των φυσικών στοιχείων στη λογοτεχνία. Μπορούν να δοκιμάσουν να τα αποδώσουν με δικά τους κείμενα (ποιητικά, μικρά κείμενα εικονογραφημένα, λεζάντες σε φωτογραφίες, κολάζ) με θέμα τις αισθήσεις και την αντίληψη της φύσης, π.χ. «βλέπω, μυρίζω, ακούω, πιάνω, γεύομαι τη γη, το νερό, τη θάλασσα, ...».

Ψηφιακά παιχνίδια

- Παιχνίδια ηρώων:
 - Πλάσματα της θάλασσας (νερό-θάλασσα)
 - Περιπέτεια στον ουρανό: (φως-τα αστέρια, το φεγγάρι, ο ήλιος)
- Παιχνίδια λέξεων
 - Όλες οι αισθήσεις μου (σύνδεση των στοιχείων της φύσης με τον τρόπο που γίνονται αντιληπτές από τις ανθρώπινες αισθήσεις)

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Εναλλακτικά, σε μια πιθανή εφαρμογή του σεναρίου σε μεγαλύτερη τάξη, στην Α΄ φάση μπορεί να διαβαστούν ως αφητηρία, και να γίνουν αντικείμενο ιδιαίτερης επεξεργασίας, πιο δύσκολα κείμενα, π.χ. αποσπάσματα από το γενεαλογικό δέντρο της λέξης *άνθρωπος*.

Επίσης, στη Β΄ φάση θα μπορούσε να διαβαστεί το βιβλίο του Χάρη Σακελλαρίου (1985). *Η φωτιά που δε σβήνει*. Αθήνα: Καστανιώτης, βλ. [BiblioNet](#), και να γίνει σύνδεση με το μάθημα της Βυζαντινής Ιστορίας.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Δεν υπάρχουν ιδιαίτεροι περιορισμοί, εκτός από τις ώρες που θα πρέπει η τάξη να βρίσκεται στο εργαστήριο Η/Υ του σχολείου.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μάρκος, Α. 2001. *Φύση και Άνθρωπος στην Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία*. Αθήνα: Leader Books.

Καλογήρου, Τζ., Κ. Δαλαγιάννη. (Επιμ.). 2005. *Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Κανατσούλη, Μ. 2002. *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας σχολικής και προσχολικής ηλικίας*. Θεσσαλονίκη, University Studio Press,

Manna, Anthony L. & Σ. Μητακίδου–Κοκκώνη. 1996. «Το πορτραίτο του νεαρού Έλληνα αναγνώστη», *Επιθεώρηση Παιδικής Λογοτεχνίας* 11, 100-114.

Marshall, J. D., P. Smagorinsky & M. W. Smith. 1995. *The language of interpretation: Patterns of Discourse in Discussions of Literature*. National Council of Teachers of English, Research Report No. 27.

Roberts, D. R. & J. A. Langer. 1991. *Supporting the process of literary understanding: analysis of a classroom discussion*. [National Research Center on Literature Teaching and Learning], Report Series 2.15.

[http:// cela.albany.edu/support/index.html](http://cela.albany.edu/support/index.html), Ανατυπ. 2000.

Short, K. & K. M. Pierce. 1990. *Talking about books: Creating Literate Communities*. Portsmouth: Heinemann